

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

Lasten ja nuorten taidekeskuksen säätiö pitää hyvänä, että nuorisolakiin tehdään tarkennuksia ja korjauksia käytännössä ilmenneiden asioiden pohjalta. Kuten moni muukin lausunnon antanut taho kiinnitämme huomion alla mainittuihin kolmeen asiaan:

1) Yhteiskunnallisen vaikuttamisen kriteerin muuttaminen toiminnan merkityksellisyyteen ja vaikuttavuuteen nuorisotyön ja -toiminnan kannalta

Tässä on tärkeää huomioida, millainen toiminta ja mitkä toimijat luetaan nuorisotyö ja -toiminnan toteuttajiksi. Toimintaa arvioitaessa on huomioitava, että nuorisotyö ja -toiminta sisältää myös toimijoita, jotka saavat rahoituksensa esim. Opetushallitukselta (esim. taiteen perusopetus), OKM:n kulttuuripuolelta tai STM:n avustuksista. Nuorisotyötä tekevällä järjestöllä voi olla tärkeä rooli eri sektorien välissä ja nuorten tukemisessa esim. koulutusten nivelvaiheissa sekä oppilaitosten ja omaehtoisen toiminnan välisessä kuilussa. Lain säädännöllä ja rahoituskriteereillä on tärkeää kannustaa nuorisojärjestöjä ja nuorisotyötä tekeviä järjestöjä eri hallinnon alojen väliseen yhteistyöhön eikä ajaa heitä erilleen, varsinkin kun nuoret eivät toimi hallinnon rajojen mukaisesti.

2) Ajankohtaisuuden kriteeri

Mikä on ajankohtaisuuden määritelmä? Kuka sen määrittää? Muuttuuko määritelmä ajan myötä ja päätöksiä tekevien ihmisten myötä? Valtionavustuskelpoisuutta hakevien ja avustusta saavien järjestöjen toiminnan laadun kannalta on olennaista, että voi tehdä pitkän aikajänteen suunnitelmia. On myös huomattavaa, että nuoret ja nuorten kanssa toimivilla aikuisilla on ajankohtaisin tieto siitä, mikä on nuorten elämässä ajankohtaista. Asetuksessa lukee, että järjestön toiminnan ajankohtaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, kuinka hyvin järjestön toiminta vastaa nuorten kannalta ajankohtaisiin tarpeisiin. Tuleeko järjestön vastaisuudessa vuosittain selvittää nuorten

ajankohtaiset tarpeet, jos ja kun ajankohtaisuutta vuosittain arvioidaan? Kaikilla järjestöillä ei ole pitkäaikaisia jäseniä, joilta aika ajoin voisi asiaa kysyä.

On olemassa ajankohtaisia ilmiöitä ja maailmantilanteita, mutta myös pysyvämpiä asioita ja perinteitä sekä pitkää aikajännettä edellyttävää toimintaa. Kuinka herkästi järjestön tulee muokata omaa toimintaansa lain ja ministeriön määrittelemän ajankohtaisuuden mukaan? Luoko tämä kriteeri jatkuvaa vaatimusta uudistumisesta, mikä voi haitata toiminnan pitkäjänteistä kehittämistä? Luotetaanko järjestöjen omaan asiantuntemukseen omasta sisällöstään ja nuorista, jotka sen piirissä toimivat? Kuinka painava kriteeri ajankohtaisuus on? Voiko se vaikuttaa siten, että järjestön rahoitus vaihtelee vuosittain? Erittäin tärkeää kriteerin kohdalla on myös huomioida nuorison moninaisuus ja moninaisuuden sisällä yhdenvertaisuus. Nuoret eivät ole yksi ryhmä, jonka maailmassa yhdet ja samat asiat ovat ajankohtaisia. Jotta valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen myöntämisen edellytykset olisivat valtionavustuksia saavien tahojen kannalta mahdollisimman selkeitä, läpinäkyviä ja oikeudenmukaiseksi koettuja, ajankohtaisuus ja sen arvioinnin kriteerit tulevat olla selkeät eikä tulkinnanvaraisia.

3) Valtakunnallisuuden kriteeri

Esitys, että toimintaa tulisi olla vähintään seitsemän maakunnan alueella, tai vaihtoehtoisesti näyttää, että avustettavan järjestön toiminta muulla tavalla tavoittaa kohderyhmänsä valtakunnallisesti.

Jotta valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen myöntämisen edellytykset olisivat valtionavustuksia saavien tahojen kannalta mahdollisimman selkeitä, läpinäkyviä ja oikeudenmukaiseksi koettuja, tulee selkeästi kertoa ja määritellä mihin tämä seitsemän maakunnan kriteeri perustuu. Muutos kolmesta maakunnasta seitsemään on iso. Jos sille on perusteltu syy, olisiko mahdollista siirtymäaika? Aika, jossa järjestö ennättää muuttaa ja kasvattaa toimintaansa? Selkeyttä, läpinäkyvyyttä ja oikeudenmukaisuutta on myös se, että selkeästi kirjataan, millaista ja missä laajuudessa toimintaa maakunnassa tulee olla, jotta se lasketaan valtakunnallisuuden kriteerin täyttäväksi toiminnaksi. Laajuutta ja määrää korostavat kriteerit eivät kohtele yhdenvertaisesti nuoria, joiden mielenkiinto ja harrastus suuntautuu yksilöpainotteiseen, ei ryhmänä tapahtuvaan toimintaan. Nuorisojärjestöjen ja nuorisotyötä tekevien järjestöjen toimialat ovat erilaisia, heidän kohderyhmänsä ovat erilaisia. Myös Suomi on vaihteleva asukastiheydeltään ja maantieteelliseltä rakenteeltaan. Kaikilla järjestöillä ei ole rakennetta, jossa on valtakunnallinen kattojärjestö ja piirijärjestöt. Joidenkin järjestöjen kohderyhmä voi olla hajautuneena. Toisilla toiminta on vakiintunutta tietyillä alueilla. Joillakin nuorisotyötä tekevillä järjestöillä on vahva paikallisuus historiasta johtuvista seikoista, mutta toiminnassa voi olla mukana myös muualla Suomessa asuvia nuoria. Joillakin toiminnassa mukana olevat nuoret vaihtuvat vuosittain myös maantieteellisesti. On erittäin tärkeää, että toiminnaksi hyväksytään muut tavat kuin fyysinen toiminta tietyllä alueella.

4) Järjestön valtionapukelpoisuuden peruuttaminen / valtionapukelpoisuuden tarkastaminen

Mitä tarkoittaa käytännössä, että järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin peruuttaa, jos se ei enää täytä nuorisolaissa tai nuorisolain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä? Varoitetaanko järjestöä etukäteen, ettei se täytä edellytyksiä? Järjestöissä on kuukausipalkkaisia työntekijöitä ja toimitilojen vuokrasopimuksia. Voiko kelpoisuuden peruuttaa avustushakukierroksen aikana? Nuorisotyötä tekevien järjestöjen joukossa on organisaatioita, joiden historia ei ole

kansalaisjärjestössä. Kuinka sellaisen organisaation kohtalo hoidetaan, jos ministeriö toteaa, että se ei täytä valtionapukelpoisen nuorisoalan järjestön kriteereitä?

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

Ei lausuttavaa.

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

Ei lausuttavaa.

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

Ei lausuttavaa.

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

Lasten ja nuorten taidekeskuksen säätiön mielestä on hienoa, että lasten ja nuorten harrastamiseen kiinnitetään erityistä huomioita ja siihen on lähdetty koko maata kattavasti. Harrastamisen Suomen mallissa, jonka toimivuuden arviointi on ollut vähäistä, on paljon käytännön ongelmia. Lakitekstin ei tarvitse vastata käytännön kysymyksiin, mutta jos laki määrittelee, että kaikilla lapsilla tulee olla mahdollisuus ilmaiseen harrastukseen omalla koululla tai sen läheisyydessä, tarvitaan huomattavasti paljon enemmän rahaa kuin nykyinen määräraha on. Nykyisissä kriteereissä on ristiriitaisuutta todellisuuden kanssa. Käytännössä ei ole mahdollista tarjota harrastusmahdollisuutta kaikille kunnan lapsille heidän omalla koulullaan koulupäivän yhteydessä edes pienemmissä kunnissa. Sekä rahalliset että henkilöresurssit tulevat vastaan. Harrastuksen vetäjiä siihen aikaan päivästä ole tarpeeksi ja vaikka olisikin, rahaa heidän palkkaamiseensa kunnan jokaiselle koululle ei varmaan ole missään ole. Lain ei tule olla kauniita sanoja vaan sen tulee ohjata toimijoita toimimaan hyvän tavoitteen saavuttamiseksi, mutta realiteetit huomioiden. Huomattavaa myös on, että koulu ei välttämättä ole mukavin harrastuspaikka. Lain muotoilun tulisi olla sellainen, että se mahdollistaa kuntien huomioida niiden erityispiirteet ja tietämys oman kunnan alueen jo olemassa olevista harrastusmahdollisuuksista ja täydentää sitä Harrastamisen Suomen mallilla. Lain ei tulisi edellyttää asioita, jotka estävät hyvien käytänteiden toteuttamisen. Lain tulee ohjata kuntaa järjestämään harrastusmahdollisuus etenkin niille lapsille ja nuorille, joilla harrastuksia ei ole tai on haasteita olla mukana jo olemassa olevissa harrastustarjonnassa esim. koulukuljetusten vuoksi. Lain kriteereitä tulisi miettiä tarkkaan. Harrastamisen Suomen mallissa on tähän mennessä luotu uusia ja innostavia käytänteitä, mutta Suomessa on monia harrastuskäytänteitä, joilla on pitkä historia ja vankka ammattikunta takana (esim. taiteen perusopetus). Harrastamisen Suomen malli on luodulle rakenteelle ehkä liian suureellinen nimi. Sitä, mitä sillä tavoitteellaan, kuvaisi paremmin nimi Etsivä harrastustyö (vrt.l etsivä nuorisotyö). Rahoituspäätöksen tulisi tulla ajoissa, jotta kunta voi järjestää syksyllä koulukyydit ja harrastuksen lukujärjestykseen.

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

Ei lausuttavaa.

Venäläinen Päivi
Lasten ja nuorten taidekeskuksen säätiö